

SU-NYTT

Stockholms universitetsnytt

7/2003

De kastlösas rätt

Utbytesstudenter trivs

Prefektens roll

SU-NYTT 7/2003

SU-NYTT
är personaltidningen vid Stockholms universitet.
Tidningens upplaga är 6 500 exemplar.

Adress:
SU-Nytt, Bloms hus
Universitetsvägen 10
106 91 Stockholm

Ansvarig utgivare:
Anette Norberg
Enheten för kommunikation och samverkan
E-post: anette.norberg@eks.su.se
Tfn: 08-16 22 55 12 Fax: 08-15 36 93

Redaktör:
Johan Kvickström
Enheten för kommunikation och samverkan
E-post: johan.kvickstrom@eks.su.se
Tfn: 08-16 44 64 Fax: 08-15 36 93

Annonser (prislista) och grafisk form:
Evelina Ljungström/Enheten för IT och media
E-post: evelina.ljungstrom@it.su.se
Tfn: 08-16 29 02 Fax: 08-16 12 50

Tidningens fotografer:
ORASIS Foto: Mia Åkermark/MÅ
och Georgios Athanasiadis/GA

Prenumerationer och adressändring:
Fast anställda erhåller tidningen utan
kostnad. Övriga kan bli prenumerant.
Meddela adressändringar till:
Johan Kvickström, fax: 08-15 36 93.
Postadress: Enheten för kommunikation och
samverkan, Stockholms universitet,
Bloms hus, 106 91 Stockholm.

Redaktionen förbehåller sig rätten att vid behov
korta i insända manus. Skriv därför kort
redan från början.
Insända manus returneras ej.
Ej signerat material ansvarar redaktionen för.

ISSN 1103-2375

Babettes gästabud

Leif Lindfors
FÖRVALTNINGSCHEF

stockholms universitet har blivit mera
likt universitet i andra länder till sin karaktär. Vi
har nämligen fått en fakultetsklubb.

Klubben invigdes i slutet av april 2003 av vår
före rektor Gustaf Lindencrona som också tagit
initiativ till klubben. Klubben har sina lokaler i den
villa som byggdes för Manne Siegbahn när han
erhållit Nobelpriset i fysik 1924 och har adress
Frescativägen 22. För att hedra minnet av villans
förste innehavare bär också klubben hans namn.

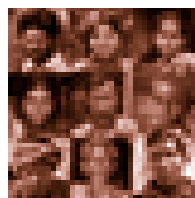
Man kan äta lunch på klubben alla vardagar
kl 11.00–14.00. Om lokalen inte är upptagen av
något kvällsarrangemang kan man också gå dit
på kvällen för att spela spel, läsa, få något att äta
eller dricka. Arkitekturen, inredningen och träd-
gården — som sköts av universitetets alldeles egna
Trädgårdsklubb — bidrar till den avslappnade
atmosfären.

Klubbens lokaler hyrs också ut till medlem-
marna under kvällstid till humana priser. Alla an-
ställda är välkomna som medlemmar. Det gäller
även personer som var anställda vid universitetet
då de pensionerades. Även forskare och forskar-
studerande är välkomna som medlemmar vare
sig de har anställning eller ej. Övriga medlem-
skap kan beviljas av styrelsen i särskilda fall.

Klubben leds av en styrelse där rektor är ord-
förande. Den skall ansöka om medlemskap i
"Association of College and University Clubs
International". Ett sådant medlemskap kommer
att ge klubbens medlemmar tillgång till fakultets-
klubbar i andra länder.

Vår nya klubb har på kort tid blivit mycket popu-
lär. Maten som serveras där uppskattas mycket
men jag tror att det framför allt är stämningen i
klubbens lokaler som drar. Man kan för en kort
stund dra sig tillbaka från vardagens jäkt och stök
och tillsammans med arbetskamrater eller gäster
koppla av en stund. Att äta lunch på fakultets-
klubben leder också till oplanerade möten med
sådana som man vet att man bör träffa men också
med andra som man inte visste att man borde
träffa.

Om du inte redan är medlem i fakultetsklub-
ben så bör du genast betala in 200 kr på klub-
bens postgirokonto 20 25 42-7. Då kan vi efter en
god jul och ett gott nytt år träffas igen
på fakultetsklubben Manne Siegbahn och med
tillförsikt se fram mot ett 2004 med ny rektor
och prorektor. Samt en till stora delar förnyad
universitetsstyrelse. ■

OMSLAGSBILDEN: ORASIS FOTO/GA

Protesterna bland så kallade oberörbara eller kast-
lösa i Indien har vuxit stadigt under 1990- och
2000-talen. Detta har kommit att kallas dalitrörel-
sen. Aktivister i denna rörelse interagerar idag i stor
utsträckning med andra globalt, som uttrycker liknade

erfarenheter och känslor som de själva. De har blivit
en del av den globala rättviserörelsen. Många akti-
vister är kritiska till hinduismen som de uppfattar
som grunden till kastdiskrimineringen, och har omvänt
sig till andra religioner såsom buddhismen.

Utbytesstudenter

TEXT: MARIA SANDQVIST

Vid Stockholms universitet läser idag närmare 400 utbytesstudenter. De allra flesta kommer från andra europeiska länder, framför allt genom Sokrates/Erasmus-programmet. Ett annat stort utbytesprogram är Nordplus, som vänder sig till studenter från de nordiska länderna. Ansvaret för studentutbytesverksamheten centralt vid SU ligger sedan två år tillbaka hos Studentbyråen.

– Vi har öppen mottagning för studenterna och jag tror att det är en bra hjälp för dem, säger Ulla Renqvist, ansvarig för gruppen Internationellt studentutbyte.

Vad vill då utbytesstudenterna ha hjälp med?

– Det kan handla mycket om kontakter med hemuniversitetet för intyg och liknande men också om boendet, det sociala livet här, hjälp att hitta ett piano att öva på eller kontakter med olika myndigheter. De hör också av sig med allmänna frågor

och vid sjukdom, berättar Ulla Renqvist.

I samband med Orientation Week, den introduktionsvecka som regelbundet anordnas för de internationella studenterna i anslutning till terminsstarten, får alla ett Welcome Package med nyttig information. Särskilt uppskattad är listan med studenternas namn, vilket land och universitet de kommer ifrån, deras e-postadresser och det ämne de läser.

– Det är lätt att känna sig ensam i början och då ger listan bra möjligheter att få kontakt med andra utbytesstudenter i samma situation, säger Ulla Renqvist.

Utbytesstudenterna kommer framför allt från Tyskland, följt av Finland, Spanien och Frankrike. Juridicum och Företagsekonomiska institutionen är de institutioner som lockar flest studenter.

Julen närmar sig men det är inte alla utbytesstudenter som kan resa hem över jul. De flesta som stannar kvar bor i kor-

ridorrum på Lappis, i Kungshamra eller universitetets barackkyr i Huvudsta och överallt är det under juluppehållet ganska tomt på svenska studenter. Ulla Renqvist vill därför passa på att tipsa universitetets anställda om att bjuda in en utbytesstudent att fira svensk jul, det kommer att uppskattas! ■

Många av de utbytesavtal som finns vid Stockholmsuniversitet har tecknats med institutioner i motsvarande ämnen i andra länder men det finns även centrala avtal med universitet i Norden och i ett antal utomeuropeiska länder. Inom Sokrates/Erasmus och Nordplus erbjuds även läraryrbytte. Erasmus är högskolans del i EU:s sramprogram Sokrates och Nordplus är Nordiska ministerrådets utbytesprogram som finansieras av Nordiska Ministerrådet för studenter och lärare i de nordiska länderna. Nordlys är de centrala avtal som finns mellan universitetet och ett antal nordiska universitet. Erasmus är EU:s program för universitet och högskolor. Genom Erasmus ingår även gårdet att studera i ett EU/EES-land och i kandidatländerna.

Stockholmsuniversitet har även ett antal bilateral centrala utbytesplatser i bland annat Asien, Australien och Latin- och Nordamerika. Dessa avtal är tillgängliga för studenter från alla ämnesområden och institutioner.

Läs mer om utlandsstudier och vilka avtal som finns på www.su.se/studentliv/utlandsstudier/.

Trivs utmärkt

TEXT: JOHAN KVICKSTRÖM FOTO: ORASIS/MÅ

Inget annat land har så många utbytesstudenter vid Stockholms universitet som Tyskland. En av studenterna i höst är Nico Raabe. Han läser en magisterkurs vid Nationalekonomiska institutionen, något som han stortrivs med.

– Framför allt är det hög nivå på undervisningen. Den är krävande, men det ger också mycket tillbaka.

Nico Raabe ser flera skillnader när han jämför med hur det fungerar vid Humboldtuniversitetet i Berlin där han annars läser.

– Det är verkligen bra att vi får arbeta i så små grupper. På kurserna är vi kanske 25 personer – det skapar en individkontakt med lärare och andra vid institutionen. Jag tyckte det var fantastiskt att när jag var sjuk i några dagar så faxade institu-

tionen tentan till mig. En sådan service finns inte alls i Tyskland, berättar Nico Raabe.

Trots att han bara varit i Stockholm sedan mitten av augusti har han redan hunnit med spännande och ovanliga upplevelser.

– Tidigt i höstas när vi utbytesstudenter från alla universitet och högskolor i regionen, nästan 1 000 studenter, var inbjudna till Blå hallen i Stadshuset av Stockholms stad blev det jag som fick hålla tacktalet. Det var bara en vecka efter det att Anna Lindh hade blivit mördad och då valde jag att prata om hennes ambitioner att bjuda in världen till Sverige. Det kändes bra att få lyfta fram det i sammanhanget. Sedan var det självklart en upplevelse att få hålla tal i den salen, inför alla dessa människor, säger Nico Raabe. ■

Pedagogisk utveckling ger bättre arbetssituation

TEXT: MARIA SANDQVIST FOTO: ORASIS/MÅ

UniversitetsPedagogiskt Centrum (UPC) heter den nya gemensamma plattform som från och med den 1 januari 2004 ska arbeta med det pedagogiska utvecklingsarbetet vid universitetet. Beslutet om den nya organisationen togs av rektor efter ett förslag från Kvalitetsrådet. Förslaget bygger på den universitetspedagogiska utredningen (jfr SU-Nytt 6/2002), remissvar och synpunkter från olika berörda.

– Jag tror att det kan bli mycket bra. Det nya centret och dess medarbetare har en stor potential, säger Kerstin Dahlbäck, ordförande i Kvalitetsrådet som utgör centrets styrelse.

– UPC ska ha en både stödjande och offensiv funktion i det universitetspedagogiska förnyelsearbetet. Den framtida verksamheten har ännu endast skisserats men kommer att diskuteras fram i samråd med UPC och dess föreståndare, berättar Kerstin Dahlbäck, Kvalitetsrådets ordförande.

Kvalitetsrådet, som vid sidan av sina övriga uppgifter, utgör styrelse för UPC har ett övergripande ansvar för verksamheten. Det har utökats med en student-samt en personalrepresentant. Styrelsens uppgifter är att ta fram en budget, fastställa inriktning och arbetsformer, ange riktlinjer samt besluta om anställningar och fördelning av medel för pedagogiska utvecklingsprojekt.

Initialt kommer UPC att bestå av fem heltidsanställda från Enheten för pedagogisk utveckling och Centrum för Case-metodik. Dessutom ska ett par korttidsanställda knytas till centret. De ska arbeta med specifika projekt, till exempel den

Lena Adamson

nya universitetspedagogiska utbildningen för och med lärare som SU-Nytt berättade om i förra numret. UPC huserar i nya lokaler i Manne Sigbahnlaboratoriet och finansieras genom den nya nämnden för fakultetsgemensamma verksamheter (se sid 17).

Ny föreståndare

Föreståndare för UPC är Lena Adamson, FD i psykologi, som tillträdde den 8 december.

– Pedagogiken har funnits omkring mig hela tiden. Min tidigare hemvist har varit en institution med utbildning och forskning i både pedagogik och psykologi vid ett universitet som arbetar mycket med de frågorna, säger Lena Adamson som disputerade 1999 vid Institutionen för beteendevetenskap vid Linköpings universitet. Där var hon fram till våren 2002 forskare och studierektor i psykologi-ämnet. Senast kommer hon från Socialstyrelsen där hon varit chef för statistik-enheten.

En av hennes första uppgifter blir att samla ihop verksamheten.

– Det finns redan mycket tänkt och skrivet, till exempel den universitetspedagogiska utredningen och universitetets måldokument och handlingsprogram, att utgå ifrån i det arbetet.

En annan initial uppgift blir att samtala med anställda och studenter på fakulteter och institutioner.

– Vårt arbete bygger på att vi måste ha en aktiv dialog med institutionerna. Vi måste vara lyhörda för deras behov och, inte minst, se vilka resurser som redan finns bland universitetets lärare.

Inte betungande

Universitetspedagogiken är ett mycket viktigt område att utveckla av flera skäl menar Lena Adamson.

– Både lärare och studenter har mycket att vinna på det. Dels är vi i en konkurrenssituation om studenterna, som idag också ställer högre krav. Dels handlar det om de enskilda lärarnas arbetssituation. Med mer kunskap om det pedagogiska kan arbetet faktiskt gå lättare.

Hon betonar att det pedagogiska utvecklingsarbetet inte ska ses som ännu en arbetsuppgift för de redan tungt belastade lärarna utan som ett sätt att få en bättre arbetssituation.

Lena Adamson vill att det pedagogiska utvecklingsarbetet ska bygga på student-aktiva former.

– Studenternas drivkraft bör vara i fokus men det viktigt att vi inte fastnar i olika pedagogiska modeller.

Det nya arbetet passar Lena Adamson utmärkt.

– Jag trivs bra med att organisera och utveckla verksamheter och jag ser fram mot min nya uppgift. Det finns de som säger att det kommer att bli tufft men själv är jag vid gott mod. ■

Jonas Nordqvist vid UPC.

I SU-Nytt 6/2003 publicerades, i artikeln om universitetspedagogiska kursverksamheten, en bild på Stefan Ekecrantz som felaktigt uppgavs vara på Jonas Nordqvist.

Årets geolog arbetar med fantasin som redskap

TEXT: JOHAN KVICKSTRÖM FOTO: ORASIS/GA

Alasdair Skelton har utsetts till årets geolog! Vid en ceremoni i Uppsala fick han emotta priset, och passade då också på att hålla en föreläsning med rubriken "Kan vi förutsäga jordbävningar?".

Alasdair Skelton är professor vid Institutionen för geologi och geokemi, och har fått priset för sitt föredömliga arbete med att på ett fantasifullt och praktiskt sätt visa upp geologi för svenska skolbarn. Han har i många år drivit sin verksamhet, också innan han 1998 flyttade till Sverige från Skottland.

– Jag har hela tiden ansett att det är viktigt att popularisera geovetenskapen. Redan när jag arbetade i Storbritannien brukade jag besöka skolor för att visa eleverna exempel på hur jorden är beskaffad.

Något som Alasdair Skelton brukar visa upp är hur planetens kontinenter harskaps. Till det använder han detsom han kallat "Världens pussel". Pusslet består av kontinenterna i form av träbitar som går att pussla ihop i två huvudsakliga varianter: så som det ser ut i dag eller så som det såg ut när jorden bestod av enda kontinent. Poängen är att enkelt och överskådligt förklara kontinenternas rörelse, hur jorden sett ut, och varför vi idag kan finna att till exempel samma dinosaurie befolkat vad som idag är olika världsdelar.

Pusslet har blivit en stor succé och finns idag i flera länder, bland andra Tyskland, Japan och USA, berättar Alasdair Skelton.

Tidståget är namnet på en annan populär sysselsättning som skolbarn får prova på. Spelet går ut på att ett museum har blivit bestulet på förhistoriska geologiska artefakter, och barnen får i uppgift att resa tillbaka i tiden för att hämta nya till museet.

– Spelet fungerar för 9-åringar, men äldre barn tycker bara att det är tontigt. Just Tidståget kräver att barnen fortfarande har sådan fantasi att de kan leva sig in i resan, berättar Alasdair Skelton. ■

Universitetet ska bredda rekryteringen

TEXT: JOHAN KVICKSTRÖM

Under hösten har universitetet tagit fram flera planer som ska ligga till grund för arbetet med jämlikhetsfrågor. De två senaste planerna är Likabehandlingsplan för att främja studenternas rättigheter samt Handlingsplan för breddad rekrytering vid Stockholms universitet. Utöver dessa finns en plan för mångfald rörande anställda. Sedan tidigare görs också årliga jämställdhetsplaner både för universitetet centralt och vid institutioner och enheter.

Ett mål för universitetet är att bredda studentrekryteringen. Med det menas till exempel att man vill få in fler studenter

från områden inom universitetets upptagningsområde där tidigare få har sökt sig till högre studier, liksom studenter med fysiska eller psykiska funktionshinder. Detta ska bland annat ske genom ökad studieinformation på andra språk, och genom kontakter med yrkesinriktade gymnasieskolor och folkhögskolor. Information till funktionshindrade ska också kunna riktas genom handikappföreningar i Stockholmsområdet. Dessutom ska skolelever få möjlighet till studiebesök redan i högstadiet.

Ett annat mål med planen är att alla anställda och studenter ska ha insikt i vad

det innebär att komma till universitetet med en social eller etnisk bakgrund som skiljer sig från den traditionella. Undervisande personal ska också ha kunskap om hur man kan använda sig av mångfald i undervisningen och hur man bör handskas med problem som kan uppkomma i samband med breddad rekrytering.

Nyligen har en rådgivande grupp tillsatts som ska främja det fortsatta arbetet med jämlikhetsfrågor vid universitetet. Gruppen leds av Charles Westin, professor vid i internationell migration och etniska relationer vid CEIFO. ■

Forskningsstrategi 2004–2006

TEXT: ANDREAS NILSSON OCH JOHAN KVICKSTRÖM FOTO: ORASIS/MÅ OCH WWW.SOLARPHYSICS.KVA.SE

– Forskningsstrategin ska ses som en handlingsplan för universitetets forskning – en plan som bygger på vårt handlingsprogram. Det säger rektor Gunnel Engwall i en kommentar till universitetets forskningsstrategi som ska ligga till grund för regeringens kommande forskningsproposition.

I strategin ser Gunnel Engwall ett antal punkter som särskilt bör framhållas.

– En avgörande styrka för universitetet är dess stora bredd i forskningen. Den utgör en betydelsefull grund för spetsforskningen. Bredden ger också goda möjligheter till samarbete över ämnesgränserna. Det är därför viktigt för ett universitet som vill tänka långsiktigt att satsa på både bredd och spetsforskning.

En annan fråga som Gunnel Engwall ser som viktig är den externa finansieringen.

– Forskningen har över åren blivit allt mer beroende av externa medel. Framöver kommer det sannolikt att bli ännu vanligare med finansiering från andra källor än via allmänna medel. Det blir då särskilt viktigt att universitetet värnar sin integritet och inte hamnar i beroendeställning till utomstående finansiärer.

Gunnel Engwall ser genomgående positivt på framtiden för universitetets forskning.

– Den samlade bilden idag är imponerande! Genom att arbeta fram en sådan här forskningsstrategi har vi synliggjort den omfattande och livliga forskningen vid universitetet. På den grunden visar vi hur vi vill gå vidare för att ytterligare förstärka universitetets ställning i det internationella forskarsamhället.

Humanistiska fakulteten

För Kerstin Dahlbäck, dekanus vid Humanistiska fakulteten, var arbetet med forskningsstrategin positiv upplevelse.

– Fakulteten är ett maskrosbarn.

Trots mycket knappa resurser blomstrar forskningen, säger hon. Den hävdar sig utomordentligt väl nationellt och är i flera ämnen av hög internationell klass.

Ett problem är dock att många ämnen vid fakulteten är små och har svårt att få ihop den kritiska massa som behövs för att åstadkomma livskraftig volym på forskningen. Här har fakulteten vidtagit flera åtgärder för att stärka framför allt forskarutbildningen. En är ökat samarbete över ämnes-, fakultets- och lärosätesgränserna. Forskningen kring barn, kognition och genus är tre exempel på sådan lyckad samverkan och flervetenskaplighet.

Ett annat viktigt verktyg när det gäller att stimulera forskningen är den så kallade särskilda fakultetsresursen. Den tilldelas högt kompetenta forskare, vilkas projektansökningar granskats av en bedömargrupp med externa sakkunniga. I år fördelades 5,8 miljoner kronor till projekt av det här slaget.

En svårighet vid planeringen av forskningen är att vissa kompetenser saknas inom en del ämnen.

– Att forskarna själva väljer sina forskningsobjekt är ett väl fungerande system som oftast ger bredd och aktualitet. Men i de fall där viktiga områden blir utan belysning kan man överväga att snävare beskriva utlysta anställningar för att täcka luckorna. Det kommer i så fall att förankras hos institutionerna.

Naturvetenskapliga fakulteten

Många forskningsområden inom den Naturvetenskapliga fakulteten är mycket framgångsrika och i flera fall världsledande. Hit hör bland annat forskning om molekylära livsvetenskaper, klimat och miljö, fysik och astronomi samt materialvetenskap.

Dekanus Henning Rodhe förklarar att verksamheten bedrivs självständigt på institutionerna och att fakultetens påverkan på inriktningen är begränsad.

– Sedan tidigare har vi en strategisk plan för att vidareutveckla den starka forskningen och även stödja nya områden. Det kan till exempel handla om att lyfta fram vissa strategiska forskningssatsningar inför framtiden.

Fakultetens forskningsstrategiska initiativ har hittills gällt omprövning av ämnesinriktningen när anställningar som professor blir lediga. Fakulteten har nyligen beslutat att sätta av en betydande summa för fortlöpande strategiska satsningar.

– Områden där nya satsningar övervägs är till exempel bioinformatik och kondenserade materiens fysik, där man studerar de kvantmekaniska egenskaperna hos material för att till exempel lära sig mer om supraledning vid höga temperaturer.

Ett problem för fakulteten har annars varit ett vikande studentintresse under en följd av år. Det påverkar både institutionernas ekonomi och rekryteringen av nya forskare. Henning Rodhe tror dock att man, tack vare omfattande informationsinsatser, är på väg upp ur vågdalen och att antagningen till fakultetens utbildningar därför kommer att öka de närmaste åren.

Juridiska fakulteten

Vid Juridiska fakulteten ser dekanus Peter Seipeld en bred forskningsområde som en stor tillgång.

– Vi har en strategi att försöka täcka in i princip varje rättsområde. På så sätt stärks forskningen genom att olika kompetenser kan kombineras. Samtidigt gör det oss också mer flexibla att rikta in oss mot nya områden.

Exempel på nya satsningar som utnyttjar fakultetens bredd är nybildade Centrum för kommersiell rätt respektive Institutet för social civilrätt.

Att hålla så många ämnesområden aktiva inom fakulteten är samtidigt ekonomiskt tungt.

– Vi har även en omfattande grundutbildning inom fakulteten som vi måste orka med – utan att forskningen hamnar i bakgrunden. Framöver måste vi lära oss hantera krympande resurser och samtidigt dra in mer externa medel.

Något som påverkar forskningen är den pågående internationaliseringen, bland annat genom samordningen av juridiken inom EU. Det öppnar för nya forskningsprojekt, samtidigt som konkurrensen om pengar ökar eftersom arbetsfältet är gemensamt för alla europeiska forskare.

Dagens arbetsmarknad lockar också många jurister bort från universitetet. Peter Seipel leder själv ett forskningsprojekt där tre av sex doktorander försvunnit i förtid.

– För att behålla duktiga personer måste vi kunna erbjuda en spännande forskningsmiljö – och då kan återigen bredden inom fakulteten vara ett viktigt konkurrensmedel.

Samhällsvetenskapliga fakulteten

Den Samhällsvetenskapliga fakulteten har en god utveckling och visar upp stor bredd och hög kvalitet inom sina många forskningsgrenar. Man växer dessutom snabbt

och närmar sig hundra examinerade doktorer årligen vilket är en markant ökning

från den tidigare nivån om cirka 60 disputationer om året.

Dekanus Eskil Wadensjö ser mycket positivt på de sju forskningsinstituterna vid fakulteten.

– De har tillkommit genom externa medel och tillför extra kapacitet till forskningen genom att skapa en kritisk massa inom ämnet. Att satsningarna blivit lyckade gör att vi gärna ser fler liknande samarbeten med olika aktörer i framtiden.

Annars är det samhällsvetenskapliga området inne i en snabb utveckling där forskningen inom vissa ämnen allt mer rör behandling av information i stora databaser.

– Det är en utveckling fakulteten väl följer med i med sin redan omfattande longitudinella forskning inom bland annat sociologi, nationalekonomi, pedagogik och psykologi, säger Eskil Wadensjö.

Det ökade intresset för kvantitativ forskning är en anledning till att fakulteten vill satsa på demografi som ett strategiskt viktigt område genom att ge extra resurser till en ny tillsatt professur i ämnet.

– Demografi kan på olika sätt belysa åldrande, familjeförhållanden och migration över gränser – ämnen som är viktiga inom forskningen vid flera av fakultetens institutioner.

Man stödjer även områdena finansiell ekonomi och kognition, båda med kopplingar till forskning utanför fakulteten i form av matematik respektive olika humanistiska ämnen. ■

Maktmissbruk i Uganda och miljögift i Thailand

— projekt inom u-landsforskning vid universitetet

TEXT: HENRIK LUNDSTRÖM

Annonser och anslagstavlor har visat sig vara ett enkelt och effektivt sätt att motverka maktmissbruk. Jakob Svensson vid Institutet för internationell ekonomi har nyligen fått pengar från Sida för att utveckla informationsstrategier som ytterligare ska minska korruptionen i Ugandas offentliga sektor.

i mitten av 90-talet nådde endast tjugo procent av den ugandiska skolpengen fram till landets kommunala skolor. En stor del av mellanskillnaden försvann hos lokala myndigheter. Genomflödet av pengar har sedan dess stigit drastiskt. Den andel som kommer eleverna till del har ökat till omkring åttio procent.

– En viktig anledning är den ökade informationen till allmänheten, säger Jakob Svensson, docent vid Institutet för internationell ekonomi.

Numera finansierar den ugandiska regeringen informationskampanjer i dagspress och kräver att månatliga anslag sätts upp på skolorna i samband med att skolpengen betalas ut.

– Genom att öka kunskapen hos lärare, föräldrar och övriga befolkningen sätter regeringen press på de lokala myndigheterna. Det blir svårare för dem att inte redovisa var pengarna tar vägen, säger Jakob Svensson.

Nyligen fick han drygt en miljon kronor från Sida för att utvärdera regeringens arbete och föreslå hur information till allmänheten kan bli ett ännu effektivare verktyg i kampen mot korruption. I projektet kommer han också att utvärdera bybors inflytande och kontroll över lokala hälsostationer och skolor.

Studien är ett av tio nya projekt som nyligen fick stöd från Sidas forskningsenhet Sarec (se faktaruta nedan). Sida stöder också Botaniska institutionen som ska försöka klargöra hur miljögiften metylkvicksilver hamnar i vattenspenat, en vanlig grönsak i thailändsk matlagning. Många thailändare odlar växten i små vattendrag och i takt med landets industri-

NYAPENGARTILLU-LANDSFORSKNING

Sida delar varje år ut medel till u-landsforskning genom sin enhet för forsknings-samarbete, Sarec. I år fördelades cirka 47 miljoner kronor. Totalt stöder Sida i dag två projekt vid SU. De två nystartade projekten redvisas här.

BOTANIK

- Formation and accumulation of noxious methyl mercury in a much consumed tropical vegetable.

INTERNATIONELL EKONOMI

- Bridging the digital divide: A study on the barriers to IT and Telecom adoption in developing countries.
- The power of information: An assessment of public awareness tools to fight corruption and capture in public service delivery systems.

KULTURGEOGRAFI

- Collective organisation among informal workers in African cities.

- Northeast Tanzania 1850–2000: The political ecology of trade networks, food production and land cover change.
- People and forests: Social and ecological dynamics within and between forest reserves and local communities in the West Usambara Mts, Tanzania.

NATURGEOGRAFI

OCH KVARTÄRSGEOLOGI

- Assessment of changes in marine vegetation in Eastern Africa using satellite remote sensing.
- Bridging research and knowledge gaps for the effective use and management of groundwater resources in the Aral Sea region.

STATSVETENSKAP

- African Trade Unions and the Politics of Reform.

TILLÄMPAD MILJÖFORSKNING

- Characterisation and source apportionment of particulate matter in two urban areas of Chile.

alisering och det faktum att thailändare i ökad omfattning flyttar in till städerna, blir odlingen mer utsatt för olika miljögifter.

– Vi har sett kvicksilverhalter hos vattenspenat som i flera fall ligger över världshälsoorganisationen WHO:s rekommendationer, säger Maria Greger, docent vid Botaniska institutionen, och expert på växters upptag av tungmetaller.

Projektet ska i första hand svara på om växten själv omvandlar grundämnet kvicksilver till den betydligt giftigare

formen metylkvicksilver, eller om omvandlingen sker med bakterier som lever utanför växten. Svaret på den frågan kan sedan användas för att utforma rekommendationer hur thailändare och andra ska kunna undvika att få i sig för mycket kvicksilver.

Växten kommer att analyseras på botaniska institutionen. Forskningen sker i samarbete med Institutionen för tillämpad miljöforskning, ITM, och thailändska forskare. ■

De kastlösas rätt

TEXT: MADELEINE SALOMON FOTO: ORASIS/GA

Vår vrede brinner är den kärnfulla titeln på Eva-Maria Hardtmanns avhandling som hon lade fram den 7 november vid Socialantropologiska institutionen. I avhandlingen behandlar hon dalitrörelsen, en protesterörelse bland de kastlösa i Indien, som vuxit sig stark under 1990-talet. Rörelsen grundades redan på 1920-talet och vänder sig mot den indiska kasthierarkin. Formellt förbjöds kastsystemet 1950. Inom många områden lever det dock kvar än idag.

Under många år verkade rörelsen isamhällets periferi. Men när den kvinnliga dalitaktivisten Mayawati i mitten av

1990-talet valdes till delstatsminister i den mycket betydelsefulla delstaten Uttar Pradesh förändrades den politiska scenen i landet.

– De kastlösa blev plötsligt en politisk kraft att räkna med, säger Eva-Maria Hardtmann.

Internationellt känd blev dalitrörelsen under FN:s världskonferens 2001 i Durban, Sydafrika, där rasism och andra relaterade frågor behandlades. Dalitaktivisterna ville att FN skulle uppmärksamma den diskriminering kastsystemet innebär. Här blev deras krav på mänskliga rättigheter för första gången ordent-

ligt uppmärksammade av internationell media.

Under sitt fältarbete, i framförallt norra Indien och England, har Eva-Maria Hardtmann studerat hur aktivisterna arbetar lokalt och nationellt med politiska frågor.

– Jag har även tittat på hur deras internationella nätverk ser ut. Genom Internet har internationaliseringen förstärkts och rörelsen är idag en del av den globala rättviserörelsen.

De flesta aktivister har sina rötter i den fattiga landsbygden. Kastsystemet skyller de på hinduismen. Därför har många daliter vänt sig bort från denna religion och istället konverterat till bland annat buddhismen.

Med sin avhandling vill Eva-Maria Hardtmann belysa hur de kastlösa utesluts ur det indiska samhället. Hon vill också visa hur dalitrörelsen vuxit sig stark under de senaste åren. Medlemmarna ser sig som en motkraft till hindufundamentalismen och eftersträvar att polis och domstolar ska få lagarna mot kastdiskriminering att gälla i praktiken. ■

Vem ska besluta om lagstiftningen i Europa?

TEXT: MADELEINE SALOMON FOTO: ORASIS/GA

Carl Fredrik Bergström är jurist och forskare vid Svenska institutet för europapolitiskastudier. I avhandlingen **Kommittologidelegering: avlagstiftningsmakt i EU och kommittésystemet** har han tittat på hur politiska beslut går till i EU.

– De flesta människor tror att alla lagstiftningsbeslut fattas i EU:s ministerråd i nära samarbete med Europaparlamentet. I själva verket har EU:s tredje institution, kommissionen, fått ett allt större inflytande över lagstiftningsbeslut. Detta är anmärkningsvärt eftersom inte något lands regering själv kan påverka eller styra över kommissionen. Förklaringen till att ministerrådet trots allt litar på kommissionen är att denna måste fatta sina lagstiftningsbeslut i nära samarbete med en mängd kom-

mittéer bestående av representanter från de olika ländernas regeringar, säger Carl-Fredrik Bergström.

Det här sättet att stifta lagar uppfattas både av ministerrådet och av kommissionen som effektivt. Det är även ett bra sätt för de olika ländernas regeringar att kunna samarbeta trots att de annars ofta inte kommer överens.

Däremot har detta blivit en stridsfråga för Europaparlamentet som upplever att de inte får vara med och bestämma. Med tilltagande styrka gör de allt för att motverka den pågående utvecklingen.

I avhandlingen visar Carl-Fredrik Bergström att "kommittologisystemet", som arbetssättet kallas, sannolikt kommer att få en ökande betydelse i framtiden men att det i någon omfattning måste anpassas till Europaparlamentets krav.

– Deras krav är att sätta tydligare gränser för vad kommissionen ska få lagstifta om. De vill också att samarbetet med kommittéerna ska begränsas. Problemet är att samarbetet med kommittéerna är en förutsättning för att rådet och de olika ländernas regeringar ska våga lita på kommissionen. ■

Könsrollerna

lever kvar i reklamens värld

TEXT: MARIA SANDQVIST

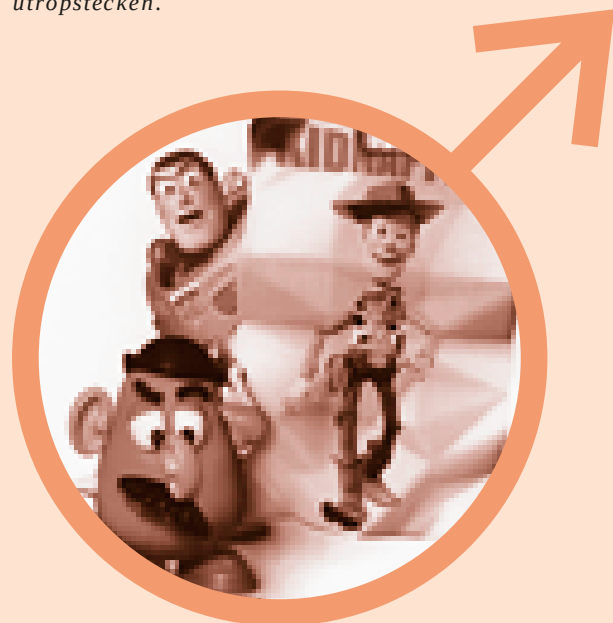
Den svenska reklamen upprätthåller könsskillnaderna. Och det börjar tidigt. Anders Björkvall vid Institutionen för nordiska språk har granskat tidskriftsreklam och funnit stora skillnader mellan reklam som vänder sig till män respektive kvinnor.

Reklamen är en spegel av vårt samhälle men den påverkar också hur samhället ser ut. Och den är besatt av kön och sex. Det menar Anders Björkvall vid Institutionen för nordiska språk som i sin avhandling granskat reklam ur ett genus- och åldersperspektiv.

Anders Björkvall berättar att reklam alltid har en modelläsare, en förutsatt läsare med olika intressen, egenskaper och ibland kön.

– Modelläsaren kan fungera som ett identitetsskapande verktyg bland många andra i en senmodern konsumentkultur där identitetskonstruktion i allt högre utsträckning är förknippad med massmedier och inte minst med reklam, säger Anders Björkvall.

Annons för filmen Toy Story i Spiderman. Här är vi i en manlig värld med enbart manliga aktörer i text och bild. Läsaren bjuds in i äventyret med ett direkt tilltal, "Har du sett Woody?". Det signaleras mycket action i annonsen, bland annat genom många utropstecken.

Anders Björkvall har utvecklat en analysmodell för att identifiera modelläsaren på olika nivåer i reklamen. Genom modellen analyseras inte bara texten eller bilden utan helheten med alla betydelseskapande elementen i reklamen, inklusive layout och grafik. I avhandlingen har han studerat vilka typer av modelläsare som konstrueras i reklamen i de fem mest lästa nutida tidskrifterna i åldersgrupperna 7–12 år, 13–19 år samt 20–29 år.

Börjar tidigt

Det leks förvånansvärt lite med könsrollerna i svensk reklam menar Anders Björkvall. Istället är det de typiska stereotyperna som syns där. Och det börjar tidigt.

– Redan i reklamen till de yngsta är könsrollerna väldigt tydliga. Det var något som förvånade mig.

Reklam som riktar sig till kvinnor handlar mycket om kropp och utseende. Modelläsaren beundrar idealen i den på avstånd

Annons för filmen Lilla sjöjungfrun i Min häst. Flickan är sittande och passiv. Hon poserar för läsaren. Dessutom förekommer i stort sett bara manliga aktörer i texten.

och förutsätts vilja förbättra eller korrigera sig med hjälp av produkten. Först då når hon framgång.

– Det finns ett tilltal i reklamen som uppmanar till anspråksfull konsumtion. Läsaren ska sträva efter något som hon inte är men förutsetts vilja vara, säger Anders Björkvall.

Det är ofta också en manlig blick med i reklamen genom att män ofta är närvarande, antingen fysiskt eller omnämnda.

Reklamen för män förutsätter istället en aktiv, handlingskraftig och framgångsrik modelläsare som köper produkten i reklamen för att bekräfta sin framgång. Genom tilltalet uppmanas läsaren till reproducerande konsumtion som bekräftar dennes självbild. Läsaren visar genom sitt val av varumärke vem han är.

– Han är redan en vinnare som är redo att ge sig in i reklamens värld och agera, säger Anders Björkvall.

Det skapas också en enkönad manlig gemenskap i annonserna.

– Man är en jämlik kompis och annonserna säger ”Kom med i vår manliga värld”.

Tar unga på allvar

Anders Björkvall har också sett att reklam till vuxna är fokus på varans egenskaper, pris och den personliga relation till produkten som läsaren bör ha. När det gäller reklam som riktar sig till unga är den istället ofta collageliknande och blandar kategorier från olika domäner. Genom blandningen kan läsaren välja mer fritt bland de olika delar av den modelläsaridentitet som erbjuds i reklamen. Det förutsätter mer avancerade och mångfacetterade läsare som är intresserade av annat än själva produkten.

– Det kräver till exempel mycket av en person för att hänga med i en MTV-reklamsnutt. Det visar att reklamen som riktar sig till de unga faktiskt tar sina läsare på allvar, säger Anders Björkvall.

Reklam är normalt

Enligt Anders Björkvall håller vi i Sverige fortfarande hårt på könsrollerna i reklamen även om det är bättre än i många andra länder.

– Reklam från till exempel Tyskland eller USA som direktöversätts kan sticka mer i ögonen. Det beror ofta på att reklammakarna slarvar i översättningen.

Det är många som har åsikter om och gärna diskuterar reklam. Anders Björkvall tar dock inte ställning för eller emot, han är intresserad av vad reklamen säger.

– Det är viktigt att inte ha en naiv inställning. Reklamen finns till för att sälja produkten. Reklam är på så sätt normalt i vårt konsumentssamhälle. ■

Sloggis reklam för underkläder i Veckorevyn och Elle (för kvinnor) respektive Café (för män). I annonsen för män är aktiviteten i centrum. Skriften, centrerad i annonsen, uppmanar till att vara aktiv och bilden är lite oskarp och visar på rörelse. Dessutom används produkten av OS-landslaget. I annonsen för kvinnor handlar det istället om att vara någon. Ordet "Body" är större än de andra. I de undre bilderna poserar de två kvinnorna för någon och i en av bilderna finns också en manlig betraktare.

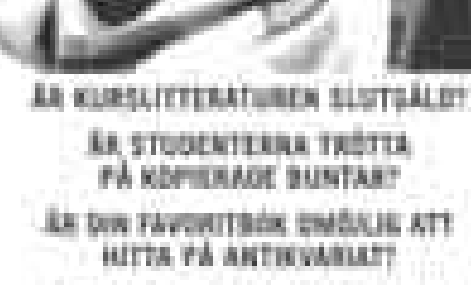
Regeringens ambitiösa satsning på grundutbildning det senaste decenniet har lett till en obalans. De allt fler studenterna har slukat resurser och forskningen blir lidande. För att säkra kvaliteten på sikt måste nya pengar till – det är huvudbudskapet i utspelet från de statliga forskningsråden, vetenskapsakademierna KVA och IVA samt landets lärosäten som företräds av Sveriges Universitets- och Högskoleförbund, SUHF.

direkt till lärosätena och lika mycket till forskningsråden. Ytterligare 1,5 miljarder ska gå till tillämpad forskning och till att kommersialisera forskningsresultat.

– Landets lärosäten måste få resurser för att bygga upp forskningens infrastruktur. Det är inom denna som duktiga forskare kan komma fram och vara med och konkurrera om pengarna från forskningsråden. Att vi har ett gemensamt intresse för att öka resurserna inom båda områdena är alltså helt naturligt.

I strategin som presenteras menar man att dagens anslag på 20 miljarder kronor ska öka till 27,5 miljarder – vilket skulle motsvara en procent av BNP. Av dessa ska tre miljarder gå

FOTO: ORASIS/MÅ

ÄR KUNSLITTERATUREN SÖTSALET?
ÄR STUDENTERNA TRÖTTA
PÅ KÖPMANDE BOKTÄRT?
ÄR DIN FAVORITBOK OMÖJLIG ATT
HITTA PÅ ANTIKVARIAT?
Köop ePan - vi gör boken tillgänglig!

ePan ger dig de böcker du vill ha. Både som klassisk eBook, men du skaffar den också som en digital bok som du kan lyssna på. Både som en digital bok som du kan lyssna på. Både som en digital bok som du kan lyssna på.

Priserna? Köp, Låna, Hyra. 20-250 kr i månaden. Inga skatter. Inga skatter. Inga skatter.

ePan
eBook, eBook, eBook

eller du kan köpa boken från förlagarna eller från en bokhandel. Inga skatter. Inga skatter. Inga skatter.

www.epan.se

Spridd miljöforskning samlad under en dag

TEXT: ANDREAS NILSSON FOTO: ORASIS/GA

Allt från klimatstudier på Sydpolen till domstolarnas arbete med miljöbrott presenterades när universitetets miljöforskning visades upp under en dag. Det tvärvetenskapliga arrangemanget avslutades med en debatt om miljöforskarens roll som opartisk vetenskapare eller politisk samhällsförändrare.

De välbesökta föredragen under Miljöforskningsdagen i Geovetenskapens Hus visade upp vetenskap förmedlad av allt från religionsvetare och forskare i pedagogik till miljökemister och systemekologer. Hela den bredd som finns inom universitetet var representerad och ännu fler exempel på forskning kring miljö och hållbar utveckling gavs i form av en posterutställning i anslutning till seminarierna.

– Det är andra året vi anordnar en sådan här dag och förra årets arrangemang fick mycket bra respons från både deltagare och besökare. Tanken är att alla vi som är aktiva inom området ska upptäcka all den spännande forskning som finns, och att miljöforskare från olika ämnesområden ska hitta varandra, säger Sara Borgström som arbetat med miljödagen vid Centrum för tvärvetenskaplig miljöforskning, CTM.

CNM har tidigare varit den snarlika förkortningen, men Centrum för naturresurs- och miljöforskning bytte officiellt namn under dagen.

– Vi ville gärna ta namnbytet ihop med något arrangemang för att det skulle märkas bättre. Tanken med det nya namnet är att det tydligare ska beskriva vår målsättning med fakultetsgemensamt arbete inom miljöområdet, säger Sara Borgström.

Under dagen presenterades också den nya sökmotorn Miljösök. Den ska göra det lättare att hitta kurser och forskning om

miljö och hållbar utveckling vid universitetet. CTM har kartlagt utbudet och samlat det i en databas som har adressen www.miljosok.su.se. Här går det att hitta information utifrån kurser, ämnen eller enskilda forskningsprojekt.

Miljöforskningsdagen avslutades med en paneldebatt kring ämnet ”Miljöforskaren – en politisk aktör?”. Diskussionen tog upp huruvida forskningsområdet drar till sig personer som vill förändra samhället, och om det är bra eller dåligt. Margareta Törnqvist som ligger bakom de uppmärksammade rönen om akrylamid förklarade att man som forskare inte kan undvika att vara politisk i dagens samhälle. Hon menade att i den svåra balansgången mellan att vara opartisk och föra ut sina resultat är det viktigt att lita på sig själv och sin vetenskap.

Enligt kulturgeografen Lennart Tonell som även suttit i stadsfullmäktige är det sällan politiker tar intryck av forskningsresultat. Vetenskapliga rön beaktas bara om de pekar åt rätt håll i ett beslut. Hans råd var att miljöforskarna måste lära sig att ”spela teater” och till exempel ”ta på sig slipsen” för att verka trovärdigare när de uppträder som experter i officiella sammanhang.

Att det ofta saknas kunskaper om forskning hos såväl politiker och journalister var ett problem som också togs upp. Framför allt svårigheten att på ett seriöst sätt förmedla den osäkerhet som ofta finns inom miljöforskningen – och gör resultaten lätta att antingen strunta i eller överdriva. Några var dock optimister och såg positivt på att vi blir allt mer vana vid att hantera osäkerhet. Förhoppningsvis gör det oss mer förberedda för att förstå de ofta komplexa svar miljöforskningen ger. ■

I BLICKFÅNGET

Vetenskapsrådets nya styrelse

Två av Vetenskapsrådets nya styrelseledamöter är forskare från Stockholms universitet. Astrid Gräslund, professor i biofysik samt Elisabeth Haggård, professor i genetik är de nya namnen. Dessutom är Torsten Persson, professor i nationalekonomi, omvald. Utöver detta har också val av rådets ämnesråd gjorts. Ledamöterna har ett treårigt mandat som gäller från årsskiftet.

Stipendier från Ax:son Johnsons stiftelse

Två forskare från universitetet får pengar från Axel och Margaret Ax:son Johnsons stiftelse för allmännyttiga ändamål. Therese Nordlund, doktorand i ekonomisk historia, erhåller 200 000 kronor i personligt stipendium för att skriva om Ledarskap i näringslivet. Anna Nilsson vid Nationalekonomiska institutionen erhåller 200 000 kronor i personligt stipendium för att forska kring Receptionen av den dynamiska psykologin under 1900-talet. Stiftelsen har funnits sedan 1947. Sammanlagt är det åtta forskare som tilldelas stöd denna omgång.

Priser från Nordiska museet

Vid Nordiska museets högtidsdag delades medaljer och stipendier ut. Bland de prisade fanns Mattias Frihammar och Marianne Larsson, doktorander vid Etnologiska institutionen, som tilldelades 5 000 kronor vardera ur Mats Rehnbergs minnesfond.

Björkéniska priset till Rodhe och Bäckvall

Uppsala universitets förnämsta vetenskapliga utmärkelse, det Björkéniska priset, går i år till prorektor Henning Rodhe, professor i kemisk meteorologi, och professor Jan-Erling Bäckvall vid Institutionen för organisk kemi (se foto nedan). Jan-Erling Bäckvall var professor vid Uppsala universitet fram till 1997, då han flyttade till Stockholms universitet.

Priset delas ut vid Uppsala universitets vinterpromotion den 23 januari 2004.

Sten Heckscher ny ordförande

Regeringen har beslutat att utse Sten Heckscher, rikspolischef, till ordförande i Stockholms universitets styrelse efter Anita Steen. Förordnandet gäller den 1 januari 2004 till den 31 december 2006. Sten Heckscher är för närvarande ledamot i styrelsen.

Fint miljöpris till universitetet

MUtA, MiljöUtmärkelse inom Akademien, är ett pris som delas ut av föreningen Svenska Ekodermiker och Rådet för högre utbildning vid Högskoleverket till lärare som integrerat hållbar utveckling i sitt ämne.

Anders Nordström (se bild till vänster), Institutionen för naturgeografi och kvartärgeologi respektive och Christina Schaffer, Centrum för tvärvetenskaplig miljöforskning får dela priset med tre lärare från Chalmers tekniska högskola.

Motiveringen lyder: De har, både enskilt och tillsammans, utvecklat ett flertal kurser som behandlar hållbar utveckling som övergripande tema och dessutom integrerat perspektivet i utbildningsprogram. De har därtill förtjänstfullt lyckats skapa samarbete över institutions- och fakultetsgränser och fått andra ämnen att täcka in hållbar utveckling. Anders och Christina har också goda pedagogiska kvalitéer och de lyckas få studenterna engagerade i det tvärvetenskapliga perspektiv hållbar utveckling innebär.

Utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden

Den 13 november höll Högskoleverket en konferens om högskoleutbildning och arbetsmarknad. Deltog gjorde representanter för universitet och högskolor, studentorganisationer, fackförbund och näringsliv.

På konferensen presenterades två nyutkomna rapporter, *Arbetsmarknad och högskoleutbildning* och *Etableringen på arbetsmarknaden*. Två kommande rapporter om lärosätenas uppföljning av studenter och utbud och efterfrågan på högskoleutbildade i andra länder berördes också.

Dagen avslutades med en paneldebatt ledd av Björn Svedberg, HSV:s styrelseordförande. Frågor om utbildningens dimensionering och övergången från högre utbildning till arbetsliv ventilerades.

Stipendier i till humanistisk forskning

Av 36 forskare som tilldelas stipendier från Birgit och Gad Rausing's Stiftelse för Humanistisk Forskning kommer sex stycken från Stockholms universitet. Sophie Bergerbrant, Susanne Thedéen och Anna Kjellström, Institutionen för arkeologi, tilldelas 50 000 kronor vardera. Lika mycket får Birgit Schlyter, Institutionen för orientaliska språk, och Hedvig von Ehrenheim, Institutionen för antikens kultur- och samhällsliv. Björn Hammarberg, professor emeritus i lingvistik, tilldelas 30 000 kronor. Birgit och Gad Rausing's Stiftelse för Humanistisk Forskning bildades 1995 har hittills delat ut drygt 14 miljoner kronor.

Ministern uppmärksammar forskarskolan

Den 1 december besökte utbildnings- och forskningsminister Tomas Östros forskarskolan i romanska språk, FoRom. Ministern tror på forskarskolor som en väg att utveckla forskarutbildningen och ville informera sig om hur arbetet går för de 33 doktorander som antagits löpande sedan FoRoms start för drygt två år sedan.

Nästan alla doktorander var närvarande och svarade på Tomas Östros intresserade frågor om hur forskarskolan fungerar i praktiken. Han avslutade med att säga att det bästa är om initiativet till forskarskolor kommer underifrån, men att forskningsutbildningsutredningen bland annat undersöker hur man kan stödja sådana initiativ uppifrån.

Mer pengar till kvalitetsforskning vid universitetet

Vetenskapsrådet har fördelat 1,5 miljarder i sitt årliga stöd till svensk forskning. Vid universitetet fick 101 forskare dela på cirka 140 miljoner. Vetenskapsrådet har i år fått in 3 800 ansökningarna inom naturvetenskap och teknikvetenskap, humaniora och samhällsvetenskap, medicinsk forskning samt utbildningsvetenskap.

Några forskare vid universitetet har bedömts som speciellt framstående och får extra pengar. Kemisten Jan-Erling Bäckvall och fysikern Lars Bergström hör till årets 26 excellenta forskare med sin forskning om nya kemiska reaktioner respektive universums mörka energi. Bland elva personer som fick ett nytt långsiktigt stöd till ledande forskare inom humaniora och samhällsvetenskap finns lingvisten Östen Dahl som studerar likheter och skillnader mellan språk samt ekonomen Torsten Persson som studerar samband mellan länders konstitution och ekonomiska politik.

Institutionen för nordiska språk firar 75 år

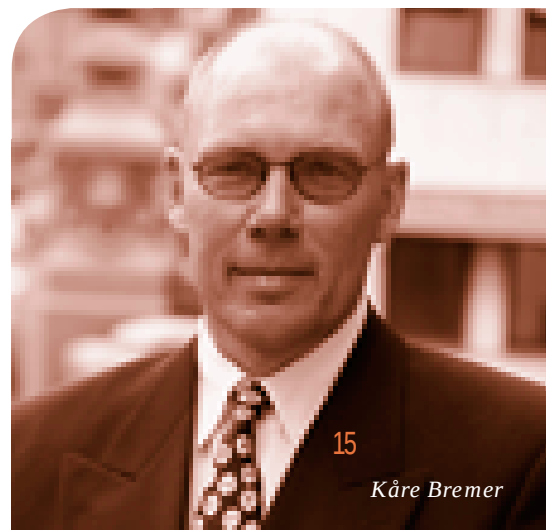
Den 6 oktober 1928 beslöt Stockholms högskolas styrelse att utse Elias Wessén till professor i nordiska språk, den första språkprofessuren inom den humanistiska fakulteten. Undervisning i ämnet hade bedrivits sedan 1920, och fakulteten framhöll i sin skrivelse till lärarrådet att "Ämnet är av central betydelse för fakultetens vetenskapliga verksamhet som helhet tagen".

Institutionen för nordiska språk har under hösten firat sitt 75-årsjubileum med en serie öppna föreläsningar och en jubileumsskrift. Den 5 december var det öppet hus på institutionen med bland annat högtidlig invigning av "professorskorridoren", en porträttsamling med alla institutionens tidigare professorer. Dagen till ära fanns också alla deras doktorsavhandlingar till beskådande.

Valet av ny rektor

Universitetsstyrelsen har idag enhälligt beslutat att till regeringen föreslå professor Kåre Bremer som rektor vid universitetet från 2004.

Kåre Bremer är sedan 1989 professor i systematisk botanik vid Uppsala universitet och sedan 2001 huvudsekreterare för Ämnesrådet för naturvetenskap och teknikvetenskap vid Vetenskapsrådet.

Prefektens roll

TEXT: CALLE ARVIDSON FOTO: ORASIS/GA

Varje termin bjuder rektor in till prefektmöten, då universitetets 85 prefekter och föreståndare har möjlighet att träffa varandra och rektor. Temat för höstens möte har varit prefektens roll. Utifrån frågeställningar om hur arbetsorganisationen ser ut, vilket ansvar prefekterna har, hur de utses och vad som kan öka lockelsen för att arbeta som prefekt har man kunnat diskutera villkoren för sitt arbete och hur prefektrollen kan utvecklas.

– Det har framkommit många idéer och synpunkter. Under kort tid har intresset för att vara prefekt ökat. Kanske för att människor ser att man kan vara med och påverka utvecklingen som prefekt, säger Bengt Sandberg, chef för Personalbyrån.

Att leda det dagliga arbetet vid en institution kan vara tungt, särskilt om man vill bedriva egen forskning samtidigt.

– Flera av prefekterna vill ha mer administrativt stöd samtidigt som de vill behålla den nuvarande delegerade organisationen. Man vill ha beslutsrätt men förståeligt nog minimera det administrativa arbetet vid institutionerna, säger Bengt Sandberg.

Lockelsen att arbeta som prefekt skulle öka om man under prefektiden fick bättre forskningsmöjligheter eller om det gick

att få en sabbatstermin efter avslutat prefektskap för att uppdatera och återknyta till sin forskning.

– De som arbetar länge som prefekter kan bli så uppbundna av chefskap och administrativa frågor att de riskerar att tappa kontakten med sin forskning, säger Bengt Sandberg.

Flera önskar nätverk, mentorskap och utökad prefektutbildning.

– Många efterlyser en större kontaktyta prefekterna emellan som en väg att råda bot på den ensamhet i chefsrollen flera prefekter vittnar om.

Många erfarna

– Prefektmötena är nödvändiga. De ger möjlighet till kontakter man annars inte har med rektor och med andra prefekter. Jag får information direkt från rektor och förvaltningschef som jag sedan kan föra vidare, istället för att bara läsa papper som skickas omkring. Dessutom finns det möjlighet till diskussioner och att kommentera beslut, säger Kerstin Iverfeldt, prefekt vid Institutionen för neurokemi och neurotoxikologi.

Hon är intemedinågotformellnätverk, men prefekterna inom kemisektionen tar råd av varandra vid behov.

– Om det dyker upp en speciellt svår fråga så kan jag fråga om de andra har

råkat ut för något liknande och hur de hanterat det.

– Det senaste mötet var väldigt bra. Många kollegor har varit med några år nu, och nivån på prefektkunnandet har höjts, säger Ronnie Eklund. Han har varit prefekt för Juridiska institutionen sedan 1991, och är därmed en av de mest erfarna.

– Jag är kvar som prefekt för att det är roligt. Det ger en varierad arbetsdag, där jag vid sidan av handledning och undervisning också ska hantera den dagliga verksamheten vid institutionen.

Men det går tyvärr ut över den egna forskningen.

– Jag kan skriva artiklar men har ingen tid över för några större forskningsprojekt.

Han föredrar att samarbetet prefekter emellan sköts på ett informellt sätt.

– Det är bra som det är, det är så många möten ändå. Ibland hör jag mig för hur kollegor gör, och jag blir själv uppringd. Det pågår en trafik i sidled som tyder på en stor prestigelöshet inom Stockholms universitet.

Han menar dock att man som nybliven prefekt kan behöva mycket stöd.

– Det tog mig tre år att bli varm i kläderna som prefekt, säger Ronnie Eklund. ■

Budget 2004

TEXT: MARIA SANDQVIST

– Regeringens budgetproposition för 2004 innebär inte några större förändringar för oss. Vi får inga nya studieplatser och per capitaersättningen höjs inte. De extra medel universitetet tilldelas är för pris- och löneomräkning för grund-, forskarutbildning och forskning. Ökningen på 2,88 procent ska i sin helhet tilldelas fakultetsnämnderna, berättar Ingemar Larsson, biträdande förvaltningschef.

När det gäller universitetets egen budget för 2004 finns dock ett par förändringar.

Den nya nämnd för fakultetsgemensamma verksamheter som bildats kommer att finansieras av avsatta medel från

fakulteterna. De fakultetsgemensamma verksamheterna är universitetsbiblioteket, Universitetspedagogiskt centrum (UPC), Centrum för tillämpad miljöforskning (CTM), Miljörådet, Jämställdhetskommittén samt IKT-strategiska rådet.

År 2004 blir det andra året då den nya interna anslagsfördelningen för grundutbildningen används. Varje fakultetsnämnd tilldelas ett internt takbelopp som tjänas in genom ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer. Ersättningsbeloppen är desamma som statsmakternas ersättning till universitetet.

– Eftersom alla medel för grundutbildningen nu går direkt till fakulteterna

måste de tillkommande resursbehov som universitetsstyrelsen beslutar om finansieras genom täckningsbidraget. Det finns alltså inga sparade pengar längre, säger Ingemar Larsson.

En annan förändring som påverkar täckningsbidraget är att hyrespåslaget som legat på över tio procent minskas med tre fjärdedelar. Minskningen motsvaras av en höjning av täckningsbidraget och en person- och datoranknuten abonnemangsavgift för institutioner och enheters nätanvändning som kommer att börja tas ut för att finansiera IT-infrastrukturen. Hur avgiften kommer att beräknas ska utredas och föreslås av IKT-strategiska rådet. ■

Ny nämnd ska synliggöra

TEXT: JOHAN KVICKSTRÖM

Flertalet verksamheter vid universitetet inordnas enklast under respektive fakultet. Forskning och undervisning är i regel knutna till institutionerna. Emellertid finns vissa områden som inte fungerar på det viset, utan som berör universitetet i sin helhet på olika sätt. För att även dessa områden ska få en regelrätt representation har en ny nämnd skapats. Denna kallas Nämnden för fakultetsgemensamma verksamheter.

– Jag har länge upplevt att det finns frågor som delvis hamnar utanför i vår organisation. Genom att skapa den här nämnden kommer dessa frågor att kunna

behandlas på samma sätt som de fakultetsanknutna frågorna, säger Gunnell Engwall.

Den nya nämnden ansvarar för biblioteket, som både organisatoriskt och sett till resurser är störst av de sex huvudsakliga områdena. De övriga är IKT-strategiska rådet, Universitetspedagogiskt centrum (UPC), Centrum för tvärvetenskaplig miljöforskning (CTM), Jämställdhetskommittén samt Miljörådet.

Av dessa sticker CTM ut, eftersom centrumet till skillnad från de andra fem områdena har en verksamhet som liknar en institutions. Dock gör tvärvetenskap-

ligheten att den nya nämnden passar bättre än en enskild fakultetsnämnd.

Ordförande i den nya nämnden är rektor, och ledamöter är prodekanerna och Stockholms universitets studentkårs ordförande och vice ordförande. Två personalrepresentanter har närvaro- och yttranderätt. Prodekanerna är lämpliga ledamöter bland annat därför att de verksamheter som nämnden råder över finansieras av fakulteterna, precis som tidigare.

– Tanken är att vi på detta sätt ska kunna få dessa gemensamma frågor mer synliga, säger Gunnell Engwall. ■

Sanningen om Günter Wallraff

TEXT: JOHAN KVICKSTRÖM

han har torterats i Grekland; han har avstyrat en statskupp i Portugal; han har med risk för livet förbättrat arbetsvillkoren för gästarbetare – bland annat. Den 3 december gästade den legendariske tyske journalisten Günter Wallraff Allhuset för att tillsammans med Håkan Lindhoff och Torsten Thurén från Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, JMK diskutera arbetskraftsinvandring och andra aktuella frågor.

Rotundan i Allhuset var fullsatt när Günter Wallraff och hans svenska kolleger anträdde scenen. Publiken bestod till stor del av journaliststuderande, och diskussionen kom att handla mycket om journalistisk metodik.

Tillfrågad om sina metoder, att anta en annan identitet och "infiltrera" exempelvis en arbetsmiljö, menade Günter Wallraff att de kan vara svåra att beskriva.

– Jag skulle önska att ordet wallraffa hade lite samma mening som ordet röntgen – att det handlar om att genomlysas. Annars har jag använt mig av att "vara någon annan" för att skapa en annan närhet. Jag har alltid utgått från den svages perspektiv.

Günter Wallraff är kanske mest känd för boken *Längst därnere* som kom 1985. För att skriva boken hade författaren under två år jobbat som turkisk gästarbetare under namnet Ali. De vidriga arbetsvillkor som visades upp skakade Tyskland och boken fick stort internationellt genomslag. Torsten Thurén och Håkan Lindhoff ställde frågor kring de hälsorisker som Günter Wallraff utsatte sig för, huruvida det varit möjligt för en verklig turkisk gästarbetare att skriva boken, och hur det ser ut för gästarbetare idag.

– Det hade knappast rönt lika mycket uppmärksamhet om boken skrivits av en turk. Dock ledde reportaget till stora förbättringar, åtminstone för tillfället. När det gäller de risker jag tagit så har jag alltid, till exempel när jag var gästarbetare, haft möjligheten att sluta. Det är en viktig skillnad. Att som journalist utsätta sig för risker är något man måste se individuellt på: vad vill jag göra?

Mot slutet av frågestunden tog Håkan Lindhoff upp anklagelserna om att Günter Wallraff haft kopplingar till Östtyska STASI. Dessa avfärdades som hämndaktioner.

– Jag lyckades på 70-talet visa hur tidningen Bild Zeitung, som tillhör Springerkoncernen, genomssyrades av ett människoförakt. Det var så illa att människor som blivit omskrivna tagit så illa vid sig att de begått självmord på grund av skrivierna. Sedan dess har koncernen gjort sitt bästa för att komma åt mig. Bland annat har man stämt mig flera gånger – men utan resultat, berättade Günter Wallraff. ■

”

– Det är roligt att finna ett träffande namn på en person, ett namn som kollegerna tycker är skojigt, även om den som får det inte nödvändigtvis tycker att det är så skoj. Men öknamn ges på ett kärleksfullt sätt, man gör det inte för att vara elak mot någon.

anders björklund, professor i etnologi, i dn den 4 november 2003.
anders björklund och bengt af klintberg föreläste på kvällen i aula magna om stockholmsslang.

”

Vi
på redaktionen
önskar
alla läsare
en riktigt
god jul!

FÖRENINGAR HOS OSS:

TEXT: MARIA IBSÉN FOTO: ORASIS/GA

stockholms universitetssorkester, vardagligen kallad UNO, är kanske inte så välkänd, men den har faktiskt funnits sedan 1997. Den första officiella spelningen var på före rektor Gustaf Lindencronas 60-årsmottagning.

– Jag saknade en orkester för anställda och studenter, så jag satte ut annonser och fick ihop en så stor grupp att vi kunde sätta igång, berättar Olof Hansson, initiativtagare och tills i oktober också orkesterns dirigent.

Med tiden tillkom det medlemmar, och man bildade en förening som får ett verksamhetsstöd från universitetet. Orkestern har mellan 20 och 25 fasta medlemmar och är en kammarorkester. Även mindre konstellationer som stråkkvartett och blåskvintett finns i orkestern. Medlemmarna är mestadels studenter, numera inte bara från Stockholms universitet. Många utbytesstudenter brukar hitta orkestern.

– Vi spelar bland annat på magisterpromotionerna och kandidatdiplomeringarna, berättar Victor Cassel, som är föreningens nyttillträdde ordförande. Vi har också gjort konserter med olika solister, senast med Björn Skarström och Kristine Anmark när vi firade femårsjubileum i Maria Magdalena kyrka.

Orkestern har precis engagerat en ny dirigent, en man vid namn Albert Schnelzer, som är både dirigent och kompositör med intresse för ny musik. Plats för nya musiker finns det nästan alltid. Varje tisdagskväll mellan 19.00 och 21.30 repeterar man i Socialhögskolans aula vid Sveaplan. Den som vill vara med och spela är välkommen att komma och lyssna, och kanske provspela. Universitetets personal är speciellt välkomna. Kontakta bara någon i styrelsen först, eftersom porten är låst på kvällarna.

– Syftet med föreningen är att det ska vara roligt att spela, säger Victor Cassel. Sedan vill vi förstås uppträda också. Vi

är en amatörorkester som hela tiden utvecklas. Målsättningen är att vi successivt ska ta oss an svårare verk.

Fotnot: Kontaktpersoner för orkestern hittar du på www.orkestern.su.se

Webbtjänster för studenter utvecklas

TEXT: JOHAN KVICKSTRÖM

I början av hösten introducerades Mitt universitet, en webb-baserad service för alla studenter (se SU-Nytt nr 5/2003). Där kan man bland annat se Ladok-resultat och läsa e-post. Nu ska Mitt universitet byggas ut med flera tjänster. IKT-strategiska rådet finansierar projektet.

– Vi ska lägga till fler tjänster med koppling till Ladok, säger projektledaren Erik Wallenberg Bondesson vid Studentbyrån.

Studenterna ska kunna ta ut ett snyggt intyg i pdf-format, och mottagaren ska kunna kontrollera att intyget är äkta. Det ska vidare bli möjligt för studenterna att anmäla sig till tentamen och registrera sig på kurser via webben.

– Personal vid institutionerna är också en målgrupp för projektet. Lärare ska kunna rapportera tentamensresultat via webb. Det ska också gå att få en kursuppföljning eller namn-/adresslista för en kurs.

– Vi vill gärna komma i kontakt med några institutioner som vill delta i arbetet med att utforma tjänsterna och sedan testa dem innan de tas i drift i större skala, säger Erik Wallenberg.

Intresserade kan höra av sig till Erik Wallenberg på telefon 08-16 19 42 eller via e-post till erik.wallenberg.bondesson@sb.su.se. ■

(Mitt universitet finns på <http://mitt.su.se>)

Att synas men inte märkas

TEXT: CALLE ARVIDSON

De syns sällan men resultatet av deras arbete genomsyrar universitetet som inte skulle fungera utan dem. Deras vardag utspelar sig i ett gränsland mellan spara och slänga där erfarenheten spelar stor roll. Registratorerna har en viktig funktion inom förvaltningen. De är demokrativäktare och håller ordning på pappren.

Universitetets två förvaltningsregistratorer Elisabeth Eriksson och Lilian Stridh registrerar och kategoriserar dokument som inkommer till och skickas från universitetsförvaltningen. Totalt hanterar de cirka tre tusen ärenden varje år, och varje enskilt ärende kan bestå av hundratals dokument.

Inkommande och utgående dokument stämplas, numreras och sorteras. A och O är att dokumenten ska gå att hitta, inte bara nu utan också i framtiden. Men det är inte alltid självklart vilken kategori olika dokument tillhör.

– Vissa områden går i varandra. Det kan till exempel vara svårt att avgöra om ett dokument ska sorteras som ett budgetärende eller ett personalärende, säger Lilian Stridh.

Det är långt ifrån allt som ska diarieföras. Registreringsarbetet är fyllt av regler men styrs av ständiga undantag.

– Kallelser till sammanträden diarieförs inte, utom när det gäller fuskärenden, berättar Elisabeth Eriksson.

Man har även ett system där dokument som inte diarieförs, men som ändå bedöms som intressanta, sparas i fem år.

– Ibland kan vi behöva ändra vårt beslut och diarieföra sådant som inte räknades som ett ärende från början, säger Elisabeth Eriksson.

Ytterst få ärenden beläggs med sekretess.

– Alla medborgare har rätt att ta del av det som kommer till en myndighet. Offentlighetsprincipen är viktig. Den är betydelsefull för både forskare och allmänheten, säger Elisabeth Eriksson.

Allas ansvar

Om mottagarens namn står först i adressen så går brevet direkt till den personen utan att först passera registrator. Då är det den enskilde mottagarens ansvar att se till att dokument registreras. Det gäller också för e-post.

– Det är mycket e-post som inte diarieförs, men som kan vara lika viktig som pappersdokument som kommit i vanliga kuvert, säger Elisabeth Eriksson.

Den ökade användningen av e-post har inneburit merarbete för registratorerna, som gör en pappersutskrift av e-postdokument innan de diarieförs. Ingenting sparas elektroniskt.

Institutionerna diarieför själva sin inkommande och utgående post, men när det gäller personalärenden förekommer det många kontakter mellan registrator och de olika institutionerna. De utgör ungefär hälften av de ärenden som registratorerna behandlar. Tjänster som utlys inom universitetet registreras på förvaltningen.

Registratorerna tar gärna emot telefonförfrågningar från dem som är osäkra på hur man ska gå till väga.

– De vanligaste felen är att man inte diariefört handlingar, att man glömt bort att lämna diarieförda handlingar till registrator eller att man glömt att slutbehandla ärendet, säger Lilian Stridh.

Hon pekar också på vikten av att se till att någon öppnar allas post under semestern så att inte ärenden blir liggande i onödan. ■

Registrator finns på plan 5 i A huset och har öppet måndag till fredag 8.30–11.00 och 13.00–15.30. Vill man lämna dokument under andra tider finns en brevlåda vid registrators kontor tillgänglig fram till klockan 17.00. Jourtid används den brevlådan som finns på gaveln till Bloms hus.